

Læreplan i samfunnsgeografi

Fastsatt som forskrift av Utdanningsdirektoratet 24. mars 2021 etter delegasjon i brev av 13. september 2013 fra Kunnskapsdepartementet med hjemmel i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 3-4 første ledd.

Gjelder fra 01.08.2021

Om faget

Fagets relevans og sentrale verdier

Samfunnsgeografi handler om samspillet mellom natur og samfunn, og hvordan sosiale, kulturelle, økonomiske og politiske betingelser og prosesser virker inn på menneskers liv. Gjennom arbeid med faget skal elevene utvikle metodiske ferdigheter og få innsikt i samfunnsgeografiske prosesser og endringer på lokalt, nasjonalt og globalt nivå. Faget skal også gi innsikt i sammenhengen mellom sosiale prosesser, miljø og samfunn og på denne måten forberede elevene til å bidra til en mer bærekraftig samfunnsutvikling. Faget skal videre gi elevene forståelse av hvordan de kan påvirke og delta i styringsprosesser, og forberede dem på videre studier og arbeidsliv.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnet for opplæringen. Samfunnsgeografi skal bidra til at elevene utfordres til å være kritiske og gjøre etiske valg som kan stimulere til innovative løsninger for en bærekraftig utvikling. Utforskning i samfunnsgeografi skal bidra til at elevene utvikler forståelse av og engasjement for samfunnsutvikling på ulike geografiske nivåer og forståelse av den rollen ressurser, klima og miljø spiller i dette.

Kjerneelementer

Samfunnsgeografisk metode og teknologi

Kjerneelementet samfunnsgeografisk metode og teknologi handler om å utforske og presentere hvordan samfunnet er utformet på ulike geografiske nivåer ved hjelp av feltarbeid og samfunnsgeografiske verktøy. Det handler videre om å utforske og problematisere rollen digitalisering og ulike data har i hverdagssituasjoner og samfunnsplanlegging.

Befolkning og geografisk mobilitet

Kjerneelementet befolkning og geografisk mobilitet handler om sammenhenger mellom befolkningsutvikling og økonomiske, sosiale og politiske sider ved samfunnsutviklingen. Videre handler kjerneelementet om hvordan mennesker påvirker, skaper og endrer steder på ulike geografiske nivåer. Det handler også om hvordan befolkning og geografisk mobilitet kan endre seg brått eller over tid, konsekvenser av flyttemønstre for bosetting og næringsvirksomhet, og hvordan vi møter ulike utfordringer knyttet til dette.

Planlegging og ressursforvaltning

Kjerneelementet planlegging og ressursforvaltning handler om hvordan vi planlegger samfunn og arealer for framtiden. Det handler om hvilke naturgitte

og menneskeskapte ressurser ulike samfunn har, hvordan disse ressursene blir brukt, og hvilken betydning dette har for levemåte, levestandard og livskvalitet i nåtid, fortid og framtid.

Globalisering og bærekraftig utvikling

Kjerneelementet globalisering og bærekraftig utvikling handler om å forstå hvordan ulike samfunn har blitt og er knyttet sammen i et globalt system der makt og ressurser er svært ulikt fordelt. Det handler om å forstå verden i sammenheng og hvordan holdninger til miljø- og utviklingsspørsmål endrer seg. Videre handler det om spenningene mellom de sosiale, miljømessige og økonomiske aspektene ved bærekraftig utvikling og hvilke handlingsalternativer som finnes.

Tverrfaglige temaer

Demokrati og medborgerskap

I samfunnsgeografi handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om hvordan vi forvalter fellesskapets ressurser på en måte som ivaretar både flertallets og mindretallets rettigheter. Det handler om å håndtere meningsbrytninger og ulike verdisyn og interesser både i lokale spørsmål, i forholdet mellom urfolk og storsamfunn og i maktbalansen mellom stater, internasjonale selskap og organisasjoner.

Bærekraftig utvikling

I samfunnsgeografi handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om å forvalte menneskelige ressurser og naturressursene for å ivareta behovene til dagens og framtidens samfunn. Det handler også om å utforske hvordan bærekraftig utvikling kan skje i samspillet mellom sosiale, økonomiske og miljømessige forhold. Bærekraftig utvikling i samfunnsgeografi handler videre om å forstå at menneskers handlingsvalg, levemåte og ressursbruk har konsekvenser lokalt, regionalt og globalt.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i samfunnsgeografi innebærer å uttrykke egne meninger, lytte til og gi respons i spontan og forberedt samtale. Det innebærer også å bruke fagspråk i drøfting og refleksjon over faglige emner, bygge opp argumentasjon og tilpasse muntlig tekst til mottaker og formål. Det innebærer videre å bruke kilder på en kritisk måte som lar seg etterprøve.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i samfunnsgeografi innebærer å bruke fagspråk for å utforme tekster tilpasset mottaker og formål. Det innebærer videre å utforske og reflektere over faglige emner og problemstillinger, å bygge opp argumentasjon og å bruke kilder på en kritisk måte som lar seg etterprøve. Det innebærer også å revidere egne tekster.

Å kunne lese

Å kunne lese i samfunnsgeografi innebærer å finne og vurdere eksplisitt og implisitt informasjon i tekster og å bruke kilder på en kritisk måte som lar seg etterprøve. Det innebærer også å sammenligne, tolke og systematisere informasjon i ulike tekster for å trekke faglige slutninger. Å kunne lese innebærer videre å vurdere ulike perspektiv og formål med tekster.

Å kunne regne

Å kunne regne i samfunnsgeografi innebærer å hente ut, beskrive og tolke informasjon fra tallmateriale i tabeller, statistikk og grafiske framstillinger. Det innebærer også å bruke og bearbeide informasjonen for å forstå og vise sammenhenger og å sammenligne, vurdere og presentere resultater på ulike måter.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i samfunnsgeografi innebærer å bruke digitale ressurser til å søke etter og innhente samfunnsgeografisk informasjon og til å kommunisere og presentere eget arbeid. Digitale ferdigheter innebærer videre å vurdere, bearbeide og sammenstille informasjon, være kildekritisk og bruke kilder på en måte som lar seg etterprøve. Det innebærer også å være bevisst på eierforhold og bruk og deling av egne og andres data og å utvikle etisk bevissthet og vise digital dømmekraft.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering samfunnsgeografi

Kompetansemål

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- finne og vurdere informasjon for å analysere faglige spørsmål og problemstillinger

- utforske, drøfte og presentere samfunnsgeografiske forhold og prosesser ved å bruke kvalitativ og kvantitativ informasjon og faglige metoder og teorier
- utforske et samfunnsgeografisk tema ved å lage problemstilling, og planlegge og gjennomføre et feltarbeid i lokalmiljøet
- forstå hvordan geografiske informasjonssystemer brukes i lokale planprosesser, og reflektere over konsekvenser av planer og hvordan ulike aktører kan påvirke planprosesser
- gjøre rede for demografiske forhold og bruke teorier og modeller for å drøfte sammenhenger mellom befolkningspolitikk, ressurser og bærekraft på ulike geografiske nivåer
- gjøre rede for årsaker og endringer i bosetting og flyttemønstre nasjonalt og internasjonalt og drøfte muligheter, utfordringer og konsekvenser av migrasjon
- analysere samfunnsgeografiske forhold i urfolks bosettingsområder og reflektere over problemstillinger knyttet til ressursforvaltning i disse områdene
- gjøre rede for sammenhengen mellom ressurser, lokalisering av økonomisk aktivitet, globalisering og bærekraftig utvikling, og drøfte årsaker og konsekvenser av dette på ulike geografiske nivåer
- reflektere over hvordan lokale og globale forskjeller i levekår oppstår, og bruke utviklingsteorier til å drøfte ulike handlingsalternativer for utvikling av samfunn
- drøfte regionbegrepet og årsaker til regiondanning og regionale endringer på ulike geografiske nivåer
- beskrive hvordan byer har utviklet seg i ulike deler av verden, og drøfte hvordan man planlegger bomiljøer for framtiden som sikrer gode sosiale, økonomiske og miljømessige forhold
- reflektere over hva sted og stedsidentitet er, og hvordan disse kan endre seg over tid
- drøfte hvordan digitalisering påvirker og endrer ulike sider av samfunnet på ulike geografiske nivåer, og reflektere over maktforhold knyttet til eierskap og forvaltning av egne og andres data
- drøfte ulike konsekvenser av samfunnsutviklingen og utforske og vurdere tiltak for å håndtere ulike framtid utfordringer

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i samfunnsgeografi. Elevene viser og utvikler kompetanse i faget når de bruker faglige metoder, modeller og teorier i utforskende arbeid med og refleksjon over ulike emner og problemstillinger, muntlig, skriftlig og praktisk. Videre viser og utvikler elevene kompetanse når de arbeider med samspillet mellom natur og samfunn på ulike geografiske nivåer og hvordan sosiale, kulturelle, økonomiske og politiske betingelser og prosesser virker inn på menneskers liv.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom varierte arbeidsmåter og ved å la elevene utforske og finne svar på faglige spørsmål og problemstillinger. Læreren skal være i dialog med elevene om utviklingen deres i samfunnsgeografi, og elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i samfunnsgeografi.

Standpunktvurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har ved avslutningen av opplæringen etter samfunnsgeografi. Læreren skal planlegge og legge til rette for at eleven får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i ulike sammenhenger. Læreren skal sette karakter i samfunnsgeografi basert på kompetansen eleven har vist ved å formidle innsikt i ulike emner, sammenhenger og problemstillinger i faget og ved å bruke faglige metoder, modeller og teorier til å belyse dem.

Vurderingsordning

Standpunktvurdering

Samfunnsgeografi: Eleven skal ha én standpunkt karakter.

Eksamen for elever

Samfunnsgeografi: Elevene kan trekkes ut til en muntlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen skal ha forberedelsesdel.

Eksamen for privatister

Samfunnsgeografi: Privatisten skal opp til en muntlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Fylkeskommunen avgjør om privatister skal få forberedelsesdel ved lokalt gitt eksamen.